

# Aleviler Liberal Olamaz mı?

**Hasan Kaya**

Yazar | Liberal Düşünce Topluluğu Üyesi

*liberal düşünce*, Yıl 17, Sayı 68, Güz 2012, s. 47-50

En çok eleştiri aldığım ve bizim mahallenin baskısını alabildiğine üzerimde hissettiğim konulardan biri, Alevi olmama rağmen liberalliği tercih etmiş olmam. Sık sık “Sen nasıl Alevisin?”, “Aleviden liberal olur mu?” sorularıyla karşılaşıyorum. Dünya; ekolojik, toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel, ideolojik olarak alabildiğine hızlı bir şekilde değişmekte ve dönüşmektedir. Dün savunduğumuz, inandığımız değerlerimiz yıkılmakta yerlerine yenileri gelmektedir. Toplumsal hayatta yaşanan gelişmeler bireylerin ve grupların kültürel kodlarına, siyasal davranışlarına ve yaşam biçimlerine de yansıyor, toplumların ve bireylerin arasındaki etkileşimi ve iletişimi de belirlemektedir. Bir insan yaşamı boyunca farklı kültürler ve düşünceler içerisinde gidip gelmekte, aynı zamanda da farklı, çelişik gibi görünen düşünce/kültür yapılarıyla iç içe ve birlikte yaşayabilmektedir. Her şeyin değiştiğini ve değişeceğini varsayıp, bireyin sosyal, kültürel, siyasal, düşünsel değişimini bunun dışında tutmak mantıklı bir tutum olmasa gerek.

Toplumsal yaşam içerisinde birey önemli bir yer işgal eder. İnsanlar doğuştan getirdikleri biyolojik ve fiziksel özelliklerin yanı sıra, yaşamları boyunca, aile, iş, çevre, eğitim, dinsel inanç gibi faktörlerin etkileri sonucunda kendi yaşamlarını ve diğer bireyler ile ilişkilerini yeniden kurabilirler. Koşulların değişmesi sonucunda, bireylerin siyasal tercih ve tutumları da değişebilir. Bunun aksini savunmak “bilimin” değişmeyen tek şey değişimin kendisidir anlayışını da reddetmek anlamına gelir

Son yüzyılda dünya çift kutuplu bir yapılanmadan, çok kutuplu ve çok merkezli bir yapılanmaya dönüşmüştür. Her şeyin ve herkesin karşılıklı bağımlılık ilişkisi içerisinde olduğu ve hiçbir olayın ve kişinin birbirinden ayrı düşünülemediği bir toplumsal yaşam ile karşı karşıyayız.

## Neden Liberalim?

Doğup-büyüdüğüm çevrenin etkisiyle, sol/sosyalist dünya görüşüyle tanışmam küçük yaşlarda başladı. Toplumsal psikoloji çerçevesinde adeta sol/sosyalist/ulusalcı/Kemalist fikirlerin eğrisini doğrusunu tartışmadan kendimizi ideolojik bir fikriyatın içinde bulduk. Zaten mezhepsel kökenden dolayı başka bir düşünceyi savunmak, sempati ve ilgi duymak bizim mahallede kabul edilir ve affedilebilir bir yaklaşım değildi. Aleviysen, solcu/ulusalcı/Kemalist/CHP'li olmak zorundasın. Kavramsal olarak bu dörtlemenin bir arada olması, birbirleriyle bağdaşması imkansız gibi gözükse de, ülkemizde böyle bir paradoksal ideolojik karmaşanın da var olduğu yadsınamaz.

Değişen dünya koşullarında, internet ile bilginin sınırsız ve serbest dolaşımı sayesinde, farklı düşüncelere ulaşma ve takip etme şansı arttıkça sorgulamaya ve soru sormaya da başlıyorsunuz. Sorduğunuz her soru ve aldığınızı her cevap sizi başka denizlere doğru götürüyor. Bu yolculuk esnasında, öğrendiğiniz yeni bilgiler ile eski bilgilerin çatıştığı ve uyuştugu oranda değişiyor ve geliyorsunuz. Değişimin hızı ve şekli aynı zamanda dönüşümünüzü de belirlemektedir. Birey olma yerine, sürünün bir parçası olmak, düşünmeyen, üretmeyen, sorgulamayan bir yaşamı kabullenmek insani bir yaşam şekli olamaz.

Kollektivist bir yaşam içerisinde; bilginiz, fikriniz, benliğiniz örselenmekte, topluluğa biat etme meşru olmaktadır. Topluluğun çıkarları kutsanmakta, "kurtulmak yok tek başına, ya hep beraber ya da hiçbirimiz" anlayışı bireyi köleleştirmektedir. 'İnsan hakları', 'temel hak ve özgürlükler', 'düşünce özgürlüğü', 'vicdan özgürlüğü', 'kaderini tayin hakkı' gibi kavramlar değersizleştirilmekte, 'mülkiyet hakkı' talep etmek günah sayılmaktadır.

İnsan Hakları üzerine master yapmaya başladıktan sonra, yaşadığımız dünyanın, bizim mahalleden daha anlamlı ve büyük olduğunu anladım. Öğrendiğim "hak", "hukuk", "özgürlük", "birey", "insan", "erdem", "vicdan", 'mülkiyet' gibi, kavramlar ile dünyayı yeniden yorumlamaya, "ben ne istiyorum?" ve ben kimim sorusunu kendime sormama neden oldu.

Yıllarca kutsal bir dua gibi ezberlediğimiz sloganlarımız yerle bir olmaya, hayatın gerçekleri karşısında anlamsız bir hal almaya başlamıştı. Özel bir

çaba sarfetmeden, savunduğum ve içselleştirdiğim kavramlar beni 'liberal' bir yola ve o yolda beni liberal bir liman olan Liberal Düşünce Topluluğu'na getirdi. Hayatın sadece çatışmadan ibaret olmadığını, diyalogu, karşısındaki fikrine saygıyı, kendi özgürlüğünün karşısındaki özgürlüğünün başladığı yerde bittiğini, mülkiyetin kutsallığını ve mülkiyet talep etmenin utanılacak bir şey olmadığını, ahlaklı olmayı, adaletli olmayı, insani yaşam koşullarını talep etmeyi, ayrımcılığa karşı olmayı, özgürlüğü, birey olmayı ve tüm bunlarla birlikte en önemlisi insan/insani olabilmeyi öğrendim.

Dünyanın, sadece tankla/topla değil aynı zamanda ve en güçlü şekilde bilgiyle değişebileceğini ve yeni bir dünyanın kurulabileceğini görmüş oldum. Liberal fikirlerle ve liberal bireylerle tanıştıkça özgürleştim.

## Önyargılardan Kurtulmak

Birey, bulunduğu toplumsal yapı içerisinde, davranışlarının temeli olan kalıplaşmış ön yargıları almaktadır. Örneğin; "Alevi" inancına sahip bir bireyin, "solcu", "sosyalist", "sosyal demokrat", "Kemalist", "ulusalci" olma zorunluluğu varmış gibi düşünülür. "Alevi bir bireyin "liberal", "demokrat" olması düşünülemez ve kabul edilemez bir özellik muamelesi görür. Oysa ki, "sosyalist", "liberal", "muhafazakar", sosyal demokrat", "ulusalci" gibi siyasi kimlikler doğuştan gelmeyen, sonradan kazanılan düşünce ve davranış biçimleridir. Bunlar bireyin bulunduğu toplumsal yapı ve statüye göre değişebilmektedir. Yaşam içerisinde toplumların asırlardan beri içselleştirip getirmiş oldukları ve bireylerin doğuştan kazandıkları "dini", "inançsal" kimlikleriyle, sonradan kazanılmış siyasal düşünceleri özdeşleştirip değişmez olarak anlamlandırmak gerçekçi bir yaklaşım olamaz. Siyasi düşünce tarihi birçok ideolojik akımla doludur. Bireyleri; yaşadıkları bölgeye, etnik kökene, dinsel inancına göre herhangi bir ideolojinin zorunlu savunucusu olarak değerlendirmek, aynı zamanda bilime ve bilimsel yöntemlere de terstir. Ayrıca, bu, kendilerini ve savundukları ideolojiyi, dünyanın merkezine koyan; geçerli, doğru ve bilimsel olanı sadece ve sadece kendi savunduklarından ibaret gören sol/sosyalist-ulusalci çevrelerin bu değişimi ve dönüşümü algılayamadıklarını ve bu yüzden marjinalleştiklerini ortaya koymaktadır.

Liberal düşünce, topluma keyfi ve abartılı devlet müdahalesinin olmadığı, ekonomide serbest piyasanın hakim olduğu ve siyasal iktidarı sınırlandıran temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı anayasal bir sistemi ve etkin bir sivil toplumu savunur. Böyle bir anlayış çerçevesinde "Alevi" bir bireyin "Liberal" olmasını yadırgamak ve buna şaşırarak ideolojik akıl tutulmasının geldiği noktanın nasıl da ötekileştirici bir yapıya büründüğünü kanıt-

lamaktadır. Farklı etnisite, inanç-mezhep, sosyo-kültürel-ekonomik duruma sahip bir bireyin “Sosyalist”, “Kemalist”, “Ulusalıcı” olması ne kadar doğal ve gerçek ise, “Alevi” kökenli bir bireyin de aynı şekilde “Liberal”, “Demokrat” olması doğal ve gerçektir. Aslında Alevi’ler farkında olmasa da ibadetlerini yaparken; kadın-erkek bir arada cem olmak, sazlı-sözlü semaha durmak gibi, ritüelleri yerine getirirken şekilcilikten uzak yaklaşımları, Aleviliğin kendi içinde “liberal” bir yanı olduğunu göstermektedir.

## Liberal Düşüncenin Gücü

Sağlam bilgidен çok ezbere dayalı bir yaşam kültürüne ve öğrenme yöntemi-ne sahibiz. Geçmişten getirdiğimiz ezberlerimiz ile birlikte yaşamakta, olan biten herşeyi bu ezberlerimize göre tahlil etmekte ve kurgulamaktayız. Daha sonra da buna bilimsel düşünce adını vermekteyiz. İçselleştirdiğimiz kalıp yargılarımızdan ve taşınması artık imkansız hale gelen ideolojik bagajlarımızdan kurtulmadan “değişimi” ve “dönüşümü” gerçekleştirmek imkansızdır.

Sol/sosyalist, Kemalist/ulusalıcı kesimler, “liberallere” yönelik “ayrımıcı” ve “küçültücü” bir dil kullanarak kendilerini yücelttiklerini ve güçlendirdiklerini sanmaktadırlar. Ve ne tuhaftır ki, bu kesimlerin de günümüzde büyük bir hararetle savunduklarını iddia ettikleri; “temel hak ve özgürlük”ler , “adalet”, “hukuk” , “hürriyet”, “insan hakları”, “birey”, “düşüncenin serbest dolaşımı”, “insanın serbest dolaşımı”, “din ve inanç özgürlüğü”, “açık toplum”, “barış”, “diyalog” gibi kavramlar özü itibariyle “liberal” söylem üzerine inşa edilmiş kavramlardır. Liberalizmin bugün hala güçlü ve gelişen bir düşünce olmasının da altında yatan, karşıtlarının da “liberal dil”i kullanması ve “liberal hakların” ve “liberal düşüncenin” herkesi ve her kesimi kapsayacak ölçüde evrensel olmasındandır.

Liberal düşüncenin evrensel değerleri ışığında bir çok “otoriter” ve “baskıcı” rejim/toplum değişmiş ve demokratikleşmiştir. Liberal düşüncenin evrenselliğinin anlamı onun belli bir yaşa, ırka, cinse, etnik kökene, sınıfa, dine, mezhebe, inanca değil bütün insanlığa sesleniyor olmasıdır. Bir sınıfın diğer sınıf üzerinde diktatörlüğünü değil, herkesin hukuk önünde eşitliğini savunmasıdır. Bütün inanç gruplarının, inançlarını sürdürme ve yaşatma, ibadet yapma özgürlüğü önündeki engellerin ortadan kaldırılabilmesi için “liberal” bir yönetim biçimine ve liberal değerlerin hakim olduğu bir düzene ihtiyaç bulunmaktadır. İşte tam da bundan dolayıdır ki, ayrımcılığa uğrayan her kesimin ve bireylerin kendi kaderlerini belirleme noktasında “liberal düşünce”ye katkı sunmaları ve destek vermeleri gerekmektedir.